

ABSTRAKT

Práce, která se zabývá problematikou provokací StB proti ilegálním skupinám třetího odboje v zakladatelském období komunistického režimu v Československu, pojednává o dvou méně známých, avšak dobře připravených a ve svém důsledku úspěšných provokacích zaměřených na funkcionáře národně socialistické strany. Je zasazena do kontextu tehdejšího mezinárodního dění v mimořádně vyhrocené fázi studené války a nepříznivého domácího vývoje, zejména pak prohlubující se hospodářské, sociální a posléze i politické krize umocněné silicí represí a politickými procesy. Ústředním tématem je vznik a činnost ilegální odbojové skupiny „*Za svobodu*“ v letech 1948–1951, její infiltrace, postupná kontrola a likvidace ze strany bezpečnostního aparátu komunistického režimu. Činnost skupiny, vedené bývalým tajemníkem ústředního sekretariátu národně socialistické strany Josefem Vlasatým („*kpt. Hrdý*“), dokumentuje v odborné literatuře dosud opomíjený fakt, že na protikomunistickém odboji v poúnorovém Československu se aktivně podíleli též příslušníci ozbrojených sil v činné službě, v tomto případě příslušníci SNB. Skupina byla infiltrována za pomoci agenta provokatéra JUDr. Vlastislava Chalupy („*mjr. Král*“) prostřednictvím projektu *Československé strany práce* a byla součástí „*akce Skaut*“, která je považována za největší provokaci StB v celém období její existence. Vlasatý postupně vytvořil ilegální organizaci sestávající z několika dílčích podskupin s působností v Praze a širším okolí. Kromě napojení na bývalé členy národně socialistické strany, Sokola a pracovníky průmyslových závodů navázal počátkem léta 1951 kontakt a následnou spolupráci s vstržm. Karlem Strmiskou z OV-NB Praha 9 – Vysočany, který následně vytvořil vlastní podskupinu složenou z příslušníků SNB v činné službě. Za aktivní účasti Ferdinanda Třebického, bývalého policejního ředitele, navázal Vlasatý prostřednictvím kanadského vyslanectví v Praze spojení s československým exilem orientovaným na národní socialisty za účelem odesílání a přijímání zpráv. Odbojová činnost skupiny, která měla být zorganizována pro případ všeobecně očekávaného politického zvratu, sestávala z obstarávání zpravodajského materiálu z oblasti politické, hospodářské a díky napojení na odbojovou skupinu příslušníků SNB též z oblasti bezpečnostní. Její členové se dále zabývali psaním protirežimních textů, rozšiřováním ilegálních tiskovin (byť vydávaných pod přímou kontrolou StB) a hmotnou a finanční podporou rodin spoluobčanů postižených komunistickým režimem. Vlasatého činnost byla evidována bezpečnostními orgány již od léta 1948. Skupina byla postupně rozpracována agenturními spolupracovníky a důstojníky StB, vydávajícími se za „ústředí odbojových skupin“ napojené na exil. Orgánům StB se v průběhu roku 1950 podařilo získat Vlasatého

důvěru a proniknout do centra skupiny. Členové jednotlivých podskupin byli na podzim 1951 pozatýkáni a v následných čtyřech soudních procesech odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody včetně tří vykonaných absolutních trestů v případě členů podskupiny příslušníků SNB. Případ Josef Vlasatý a spol. lze vzhledem k celkovému počtu 42 odsouzených osob označit bezpochyby za jeden z největších politických procesů padesátých let. Doprovodná případová studie pojednává o „akci Kühnel“, pravděpodobně vůbec nejvýznamnější akci StB proti pracovníkům a funkcionářům ústředí národně socialistické strany. Podrobně se zabývá případem ústředního organizačního tajemníka socialistické strany Josefa Kühnela, jehož odbojové činnosti využila StB v rámci akce Skaut k rozsáhlé zpravodajské hře s cílem proniknout do ilegálních organizací po linii bývalé národně socialistické strany, delší dobu je kontrolovat, řídit a posléze likvidovat. Podstatou akce byl Kühnelův tajný únos provedený důstojníky StB vydávajícími se za ilegální členy domácího odboje, jeho důkladné zpravodajské vytěžení a následné zatčení při fingovaném přechodu státní hranice v rámci formátu provokace označované jako „nepravý kámen“. Na základě podrobného kritického studia archivních pramenů a za použití převážně biografické metody obě případové studie dokládají aktivní formy protikomunistického odboje v řadách funkcionářů a členů národně socialistické strany. Zároveň jsou důkazem o bezohlednosti pracovníků StB, kteří ve snaze kontrolovat a řídit stávající ilegální skupiny běžně užívali nezákonných provokačních metod. V kontextu tehdejšího mezinárodního vývoje a hluboké hospodářské, sociální a politické krize poúnorového režimu dokládají pevné přesvědčení účastníků třetího odboje o brzkém pádu komunistického režimu v Československu počátkem padesátých let. V neposlední řadě též dokumentují významný projev občanské statečnosti v nelehké době nastupujícího totalitního režimu.

KLÍČOVÁ SLOVA

agent, akce Kühnel, akce Skaut, časopis Hlas svobodné republiky, Československá strana národně socialistická, Československá strana práce, exil, ilegální činnost, ilegální tisk, „kpt. Hrdý“, „mjr. Král“, mrtvá schránka, politické procesy, provokace, skupina příslušníků SNB, skupina „Za svobodu“, Sokol, třetí (protikomunistický) odboj, zpravodajská činnost